

Návrh projektu výzkumu

Jana Kladivová

UČO: 396779

Předmět: Metodologie 2

Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta

Brno 2015

Téma:

Inkluzivní volnočasová zařízení pro osoby s tělesným postižením v okrese Svitavy

Úvod:

Problém: Jako téma výzkumu jsem zvolila Inkluzivní volnočasová zařízení pro osoby s tělesným postižením v okrese Svitavy¹. Inkluze je v současné době velice aktuálním „problémem“ diskutovaným v různých rovinách. Ve svém výzkumu bych se ráda zaměřila na „inkluzi“ v rámci volného času lidí s tělesným postižením v okrese, ve kterém neleží žádné větší město (ve větších městech lze předpokládat obecně více možností využívání různých zařízení), jelikož si i tito jedinci zaslouží svůj volný čas trávit zajímavým aktivním způsobem společně s intaktními osobami.

Cíl: Jednou z hlavních podmínek pro inkluzi jsou dobře fungující zařízení, proto se zaměřím právě na to, jak vybraná zařízení fungují. Výzkum by měl posloužit nejen k zjištění a popsání jakým způsobem tato inkluzivní volnočasová zařízení (různé kluby, centra, ZUŠ,...) v okrese Svitavy fungují (jak je řešena bezbariérovost, zdroj financování, personální zajištění apod.), ale mohl by také zprostředkovat určitý „návod“ pro další volnočasová zařízení, která zatím nemají zkušenost, nebo si nevědí rady s inkluzí, jak se „otevřít“ i pro jedince s tělesným postižením (možnosti získávání financí apod.), kteří si také (jak jsem již zmínila) zaslouží svůj volný čas trávit zajímavým aktivním způsobem společně s intaktními osobami v okrese. (viz Cíle výzkumu níže)

Otázka: Vzhledem k výše nastíněné problematice a cílům tedy budu zjišťovat jakým způsobem je ve svitavském okrese zajištěna možnost prožívání volného času pro osoby s tělesným postižením v zařízeních společně s intaktními osobami? Jak různá inkluzivní zařízení, která nabízejí různé „aktivity“ i osobám s tělesným postižením, mimo zařízení speciálně zřízená pro osoby se zmíněným typem postižení, fungují? atd. – viz Hlavní výzkumná otázka a Vedlejší výzkumné otázky (níže).

---

¹ Zvolila jsem okres Svitavy, jelikož je to okres, ve kterém žiji a ráda bych se dověděla něco více o tom, jaké jsou možnosti pro osoby s tělesným postižením navštěvovat různá volnočasová zařízení, kroužky či sporty právě na tomto území, kde neleží žádné větší město.

Cíle výzkumu:

Cílem výzkumu je získání určité představy jakým způsobem se uplatňuje inkluze ve volnočasových aktivitách v okrese bez většího města – zjistit a popsat jakým způsobem fungují vybraná inkluzivní volnočasová zařízení (z pohledu jejich ředitelů/vedoucích) v okrese Svitavy. Dalším cílem je „poskytnout“ možnou inspiraci pro „neinkluzivní“ volnočasová zařízení (ta, která zatím nemají zkušenost, nebo si nevědí rady s inkluzí) ve zmíněném okrese pro přeměnu v inkluzivní – tzn. sestavit souhrn určitých doporučení (vycházejících z výzkumu) pro ona „neinkluzivní“ zařízení jak se „otevřít“ i pro jedince s tělesným postižením. Tato doporučení nabídnout alespoň „neinkluzivním“ ZUŠ v okrese prostřednictvím e-mailem zasláné nabídky možnosti prostudovat si výsledky výzkumu a inspirovat se souhrnem doporučení (návrhů) ze zpracovaného výzkumu přímo v diplomové práci – text zaslán e-mailem s připojeným odkazem na diplomovou práci a její kapitoly.

Hlavní výzkumná otázka:

Jakým způsobem je zajištěna inkluzivnost vybraných volnočasová zařízení v okrese Svitavy, aby je mohly navštěvovat i osoby s tělesným postižením?

Vedlejší výzkumné otázky:

1. Jakým volnočasovým „aktivitám“ se mohou lidé s tělesným postižením věnovat ve vybraných zařízeních v okrese společně s intaktními jedinci?
2. Osoby s jakými typy tělesného postižení pravidelně navštěvují zkoumaná volnočasová zařízení?
3. S jakými problémy se nejčastěji ředitelé/vedoucí inkluzivních volnočasových zařízení střetávají a jak je řeší?
4. Odkud a jakým způsobem je inkluze ve volnočasových zařízeních podporována?
5. Jaký je vztah vedoucích/ředitelů zkoumaných zařízení k inkluzi?

Výzkumná strategie:

Pro svůj výzkum jsem zvolila **kvalitativní strategii**, jelikož bych se ráda respondentů, kteří se do mého výzkumu zapojí (respondenti vzejdou z reakcí na první zasláný e-mail – viz níže), dále více doptávala. Nejde o zjištění počtu obcí, kde mohou jedinci s tělesným postižením navštěvovat volnočasová zařízení společně s intaktními osobami, či výčet zmíněných zařízení, kde se uplatňuje inkluzivní přístup, nebo seznam a počty jednotlivých nabízených „aktivit“ apod. V tomto výzkumu jde spíše o popsání způsobů fungování

jednotlivých inkluzivních volnočasových zařízení (postupů a prostředků, které se podílejí na inkluzi) a jejich využití jako „inspirace“ (doporučení prvků pro fungující inkluzi) pro momentálně „neinkluzivní“ volnočasová zařízení v okrese Svitavy (okrese bez většího města).

Návrh metody sběru dat:

Respondenty pro výzkum budou ředitelé/vedoucí vybraných inkluzivních volnočasových zařízení v okrese Svitavy. Výběr zařízení vychází z reakcí představitelů SPC, obcí a ZUŠ ve svitavském okrese (v okrese Svitavy je 116 obcí registrovaných státní správou, 2 SPC a 30 ZUŠ) na mnou zasláný e-mailový dotazník (Všem představitelům SPC, obcí a ZUŠ v okrese zaslán stručný e-mail s otázkou: „Existuje ve vaší obci/v blízkém okolí nějaké volnočasové zařízení ...?“ – viz níže; dále případné doptávání telefonicky/osobně/e-mailem či požádání o další kontakty přímo na zmíněná zařízení). Z výčtu zařízení, o kterých se zástupci SPC, obcí a ZUŠ zmínili, tak vznikne seznam respondentů pro samotné šetření. Těmto respondentům položím několik otázek (viz ukázka níže) a dále se budu doptávat telefonicky/osobně/e-mailem. Data pro výzkum budu tedy sbírat formou dotazníků a rozhovorů (budu shromažďovat písemné odpovědi a doplňovat je poznámkami z telefonických či osobních rozhovorů). Po té provedu samotnou analýzu a popsání způsobů, jakými vybraná zařízení fungují (v oblasti nabízení aktivního trávení volného času i osobám s tělesným postižením).

Úryvek z připravovaného nástroje sběru dat:

- **ukázka prvního e-mailu** představitelům obcí/SPC/ZUŠ svitavského okresu:

Dobrý den, jmenuji se Jana Kladivová a jsem studentkou Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně (obor Speciální pedagogika). V rámci své diplomové práce bych ráda zjistila, něco více o tom, jaké jsou možnosti pro osoby s tělesným postižením navštěvovat různá volnočasová zařízení, kroužky či sporty v okrese Svitavy.

Prosím Vás tedy tímto o krátkou odpověď (postačí ano/ne, ale budu ráda i pokud se více rozepíšete) na následující otázky: Existují ve Vaší obci/v blízkém okolí nějaké/á volnočasové/á zařízení (centra, kluby, ZUŠ, ...) o němž/nichž víte, že zde mohou svůj volný čas pravidelně trávit včetně intaktních („zdravých“) osob i jedinci s tělesným postižením? Pokud ano, o jaké/á zařízení se jedná (postačí název zařízení a případně adresa či kontakt na ředitele/vedoucího)?

V případě jakýchkoli nejasností nebo dotazů se neváhejte na mne obrátit. Pokud pro Vás bude příjemnější (či časově přijatelnější) odpovědět/či se dotázat telefonicky, přikládám telefonní kontakt na mou osobu: xxx xxx xxx

Předem děkuji za Vaši ochotu a Váš čas, který jste věnovali tomuto e-mailu a odpovědi, která bude velice cennou součástí pro zmíněný výzkum. Těším se na případnou spolupráci. S pozdravem Bc. Jana Kladivová, DiS. (e-mail.: ..., tel.: ...) (stručněji do e-mailu, více do přílohy?)

- ukázka druhého e-mailu představitelům obcí/SPC/ZUŠ svitavského okresu, kteří reagovali na první e-mail:

- varianta A) – e-mail respondentům, kteří odpověděli na otázku „ne“:

Dobrý den, velice Vám děkuji za odpověď na e-mail. V případě zájmu jsem ochotna zaslat Vám odkaz na výsledky výzkumu apod. S přáním hezkého dne Bc. Jana Kladivová, DiS. (e-mail.: ..., tel.: ...)

- varianta B) – e-mail respondentům, kteří odpověděli na otázku „ano“:

Dobrý den, velice Vám děkuji za odpověď na e-mail. Chtěla bych Vás ještě požádat o odpověď na následující otázky: ... .. Mohu se v případě kontaktování vámi zmíněného zařízení odvolat na vaše doporučení? Opět předem děkuji za Vaši ochotu a Váš čas, který jste věnovali tomuto e-mailu a odpovím, která jsou pro výzkum velice cenné. V případě zájmu jsem ochotna zaslat Vám odkaz na výsledky výzkumu apod. S přáním hezkého dne Bc. Jana Kladivová, DiS. (e-mail: ..., tel.: ...)

- varianta C) – e-mail respondentům, kteří odpověděli na otázku „ano“ a více se rozepsali:

Dobrý den, velice Vám děkuji za odpověď na e-mail. (Chtěla bych Vás ještě požádat o doplňující informace k ... Mohu se v případě kontaktování vámi zmíněného zařízení odvolat na vaše doporučení? Opět předem děkuji za Vaši ochotu a Váš čas, který jste věnovali tomuto e-mailu a odpovím, která jsou pro výzkum velice cenné.). V případě zájmu jsem ochotna zaslat Vám odkaz na výsledky výzkumu apod. S přáním hezkého dne Bc. Jana Kladivová, DiS. (e-mail: ..., tel.: ...)

- ukázka e-mailu s přílohou otázek na ředitele/vedoucí vybraných zařízení:

Dobrý den, jmenuji se Jana Kladivová a jsem studentkou Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně (obor Speciální pedagogika). V rámci své diplomové práce bych ráda zjistila, něco více o tom, jaké jsou možnosti pro osoby s tělesným postižením navštěvovat různá volnočasová zařízení, kroužky či sporty v okrese Svitavy.

Vaše zařízení mi bylo doporučeno panem/paní xxx xxx (pokud osobě nevadilo, že bude uvedena jako člověk, který podal doporučení) jako zařízení, kde mohou společně s intaktními („zdravými“) osobami trávit svůj volný čas i jedinci s tělesným postižením.

Chtěla bych Vás tedy požádat o odpověď na několik otázek (viz příloha e-mailu). Své odpovědi prosím запиšte přímo do dokumentu pod jednotlivé otázky. Postačí, když se vyjádříte stručně (tzn. dotazník by vám neměl zabrat více jak 15-20 minut), ale budu ráda, i pokud se více rozepíšete, zároveň však můžete využít i možnost se k některým otázkám nevyjádřit. Všechny vaše odpovědi budou zpracovány anonymně bez uvedení osobních údajů. V případě jakýchkoli nejasností nebo dotazů se neváhejte na mne obrátit. Pokud pro Vás bude příjemnější (či časově přijatelnější) odpovědět/či se dotázat telefonicky, přikládám telefonní kontakt na mou osobu: xxx xxx xxx

Předem děkuji za Vaši ochotu a Váš čas, který jste věnovali tomuto e-mailu a odpovím, které budou velice cennou součástí pro zmíněný výzkum. V případě zájmu jsem ochotna zaslat Vám odkaz na výsledky výzkumu (např. jako inspiraci jak to chodí v jiných inkluzivních zařízeních apod.). Těším se na případnou spolupráci. S pozdravem Bc. Jana Kladivová, DiS. (e-mail.: ..., tel.: ...)

- příklad otázek:

Prvních 5 otázek se týká základních informací o zařízení:

1. Jaké „aktivity“ nabízí vaše zařízení svým pravidelným návštěvníkům? Pro jakou věkovou kategorii jsou jednotlivé „aktivity“ určeny?
2. Kdo je zřizovatelem vašeho zařízení?
3. Je vaše budova bezbariérová? Pokud ano, v jakých ohledech/jakým způsobem jsou bariéry odstraněny (minimalizovány)?
4. Jak je řešeno financování (případně další podpora) vašeho zařízení?
5. Navštěvují vaše zařízení pravidelně společně s osobami intaktními („zdravými“) i lidé s postižením? Pokud ano, jedinci s jakými typy postižení to jsou? Pokud ne, v čem spatřujete důvod jejich nepřítomnosti ve vašem zařízení?

Pokud jste na otázku č. 5 odpověděli ne, děkuji vám za váš čas a odpovědi – v dalších otázkách již pokračovat nemusíte, pokud jste odpověděli ano, pokračujte prosím dále (otázky č. 6–12 jsou směřovány na problematiku jedinců s tělesným postižením ve vašem zařízení):

6. Liší se nějak nabídka „aktivit“ pro intaktní „klienty“ a osoby s tělesným postižením? Pokud ano, jakým způsobem?

7. Za jakých podmínek mohou lidé s tělesným postižením vaše zařízení navštěvovat?
8. Je váš personál nějakým způsobem vzdělán (vystudovaná škola, absolvovaný kurz) v oblasti přístupu k osobám s tělesným postižením? Pokud ano, přibližně o jak velkou část personálu se jedná?
9. Je nějakým způsobem zajištěna možnost případné individuální podpory osobám s tělesným postižením (např. možnost využít asistenta apod.)? Pokud ano, jakým?
10. Jakým způsobem jsou přijímány osoby s tělesným postižením ostatními „návštěvníky“ zařízení?
11. Lze podle vás vaše zařízení považovat za „inkluzivní“? Pokud ano, v čem spatřujete tuto inkluzivnost? Pokud ne, proč tak usuzujete?

Pokud jste na otázku č. 11 odpověděli ne, děkuji vám za váš čas a odpovědi – v dalších otázkách již pokračovat nemusíte, pokud jste odpověděli ano, pokračujte prosím dále (otázky č. 11–17 jsou směřovány na problematiku inkluze):

12. Co vás vedlo/vede k zajištění/pokračování v inkluzi ve vašem zařízení?
13. Kde jste čerpali/čerpáte inspiraci pro svou „inkluzivní“ práci?
14. Jaké typy „aktivit“ se daří vést inkluzivně, s jakými bývají naopak problémy?
Co si myslíte, že má na tento úspěch/neúspěch vliv a proč?
15. Co požadujete za nejdůležitější pro úspěšnou inkluzi osob s tělesným postižením ve volnočasovém zařízení?
16. Co patří mezi časté problémy, se kterými se při inkluzi setkáváte a jakým způsobem se vám je daří řešit?
17. Co by podle vás mohlo přispět k rozvoji inkluzivních zařízení/zakládání nových inkluzivních zařízení?

Ještě jednou děkuji za váš čas, který jste věnovali dotazníku a odpovědím, které jsou velice cenné pro zmiňovaný výzkum. Budu se těšit na případnou spolupráci.

Bc. Jana Kladivová, DiS.

Možné praktické a etické problémy při výzkumu:

V rámci získání respondentů i samotných odpovědí od nich může nastat neochota odpovídat na e-mailovou korespondenci, případně doplňující otázky. A problémem mohou být například také špatně pochopené otázky v dotazníku.

Jelikož cílem výzkumu není podat přesný výčet zařízení a „aktivit“ apod., nevidím jako problém, že na e-mailový dotazník odpoví pouze několik adresátů (či následně doptávaných respondentů). Na nejasnosti v položených otázkách se mohou doptat respondenti na uvedeném e-mailu nebo telefonním čísle (popř. osobně) a je možné se podobným způsobem doptat i v opačném případě (tedy nejasností odpovědi respondenta).

V úvodu dotazníku/rozhovoru vždy respondenty ujistím, že nemusí odpovídat na všechny otázky a že jejich odpovědi budou zpracovány anonymně bez uvedení osobních údajů (V případě že by tomu bylo jinak – například bych chtěla uvést přímo některé zařízení jako vhodnou ukázkou, budou vždy předem dotázáni, zda může být jejich odpověď interpretována ve spojení s určitým zařízením.).

Záznam z prvního realizovaného e-mailového dotazníku (pro respondenty z řad ředitelů/vedoucích vybraných volnočasových zařízení):

„Dobrý den, slečno Kladivová, nejdříve se musím přiznat, že mě překvapilo, že jsme byli panem xxx xxx označeni a doporučeni jako inkluzivní zařízení (Tímto se chci také omluvit, že jsem nezareagovala na Vámi zaslany e-mail s dotazem na inkluzivní zařízení v obci.). Upřímně řečeno mám v termínech jako integrace a inkluze trochu nejasno. Prošla jsem ale Váš dotazník a snažila se odpovědět na všechny položené otázky a došla jsem k závěru, že aniž bych nad tím nějak zvlášť přemýšlela, v podstatě asi inkluzivní úplně nejsme i když se nebráníme integraci (tedy pokud tyto pojmy správně chápu). Toliko obecně k reakci na Váš e-mail a více u otázek v přiloženém dotazníku. Nabízenou možnost prohlédnout si výsledky výzkumu určitě ráda využiji, děkuji. S pozdravem Mgr. Jana Frišová, ředitelka ZUŠ“

- odpovědi z dotazníku:

1. Jaké „aktivity“ nabízí vaše zařízení svým pravidelným návštěvníkům? Pro jakou věkovou kategorii jsou jednotlivé „aktivity“ určeny?

Nabízíme hudební, výtvarný, taneční a literárně dramatický obor pro děti ve věku 6-15 let.

2. Kdo je zřizovatelem vašeho zařízení?

Zřizovatelem je místní obec.

3. Je vaše budova bezbariérová? Pokud ano, v jakých ohledech/jakým způsobem jsou bariéry odstraněny (minimalizovány)?

Ano. Nově jsme zbudovali výtah do patra.

4. Jak je řešeno financování (případně další podpora) vašeho zařízení?

Žáci platí školné a dostávajíme dotace od obce.

5. Navštěvují vaše zařízení pravidelně společně s osobami intaktními („zdravými“) i lidé s postižením? Pokud ano, jedinci s jakými typy postižení to jsou? Pokud ne, v čem spatřujete důvod jejich nepřítomnosti ve vašem zařízení?

Ano, máme jednoho žáka s dětskou mozkovou obrnou.

6. Liší se nějak nabídka „aktivit“ pro intaktní „klienty“ a osoby s tělesným postižením? Pokud ano, jakým způsobem?

Nabídka se nijak neliší, je pro všechny stejná.

7. Za jakých podmínek mohou lidé s tělesným postižením vaše zařízení navštěvovat?

Žádné speciální podmínky nemáme.

8. Je váš personál nějakým způsobem vzdělán (vystudovaná škola, absolvovaný kurz) v oblasti přístupu k osobám s tělesným postižením? Pokud ano, přibližně o jak velkou část personálu se jedná?

Zatím ne... ale díky tomu, že se nám podařilo v minulém roce vybudovat výtah, chtěli bychom si toto vzdělání doplnit (alespoň někteří). Byly bychom totiž rádi, když by naši nově zbudované bezbariérovosti využilo více žáků.

9. Je nějakým způsobem zajištěna možnost případné individuální podpory osobám s tělesným postižením (např. možnost využít asistenta apod.)? Pokud ano, jakým?

Toto zajištěno nemáme.

10. Jakým způsobem jsou přijímány osoby s tělesným postižením ostatními „návštěvníky“ zařízení?

Jelikož jsme ZUŠkou v nevelké obci, tak nějak se zde všichni známe... tím pádem všichni znají i daného žáka, takže je přijímám ostatními zcela normálně.

11. Lze podle vás vaše zařízení považovat za „inkluzivní“? Pokud ano, v čem spatřujete tuto inkluzivnost? Pokud ne, proč tak usuzujete?

Řekla bych, že nejsme vyloženě "inkluzivní" zařízení. Spíš bych řekla, že se nebráníme integraci (pokud tedy správně chápu rozdíl mezi těmito dvěma slovy, jak jsem již zmínila v e-mailu).

Námět k modifikaci výzkumného návrhu na základě předchozího bodu.

Jak je patrné z odpovědí v dotazníku, zmíněná ZUŠ zcela inkluzivní není a tudíž představitel obce, který zařízení označil jako inkluzivní (díky čemuž bylo vybráno mezi

respondenty), vnímá možná toto označení poněkud jinak než je třeba pro záměr výzkumu (může mít trochu nepřesnou představu o tom, co vůbec sám výraz „inkluzivní zařízení“ znamená). Také z reakce paní ředitelky vyplývá, že má trochu nejasno v označení „inkluzivní zařízení“. Tento poznatek nejasnosti v pojmech může naznačovat i fakt, že se sama paní ředitelka (která byla mezi oslaovenými představiteli při zjišťování inkluzivních zařízení) nejdříve nenahlásila – nereagovala na zasláný e-mail s dotazem na inkluzivní zařízení, ale zároveň se snažila odpovědět na dotazník, pro který byla jako ředitel předpokládaného „inkluzivního zařízení“ doporučena. Bylo by proto dobré respondentům (a předtím i představitelům obcí/SPC/ZUŠ) tento pojem v úvodu e-mailů i dotazníku blíže specifikovat.

Co se osvědčilo, je rozdělení dotazníku na tři části, díky kterým se postupně ještě z doporučených zařízení vykrystalizují ta, která jsou skutečně inkluzivní/za inkluzivní se považují, ta, jež pracují s integrací a která nikoli (například i paní ředitelka skončila s odpověďmi u otázky číslo 11, a na otázky k inkluzi tak již neodpovídala). Kladným zjištěním je, že i když ZUŠ, jejíž ředitelka odpovídala na dotazník, není inkluzivní, této myšlence se úplně nebrání a dokonce pracuje s integrovaným žákem s mozkovou obrnou. Což naznačuje možný zájem o zvolené téma výzkumu.

(Ke všem odstavcům – viz zeleně vyznačené části e-mailu a dotazníku vyplněného paní ředitelkou vybrané ZUŠ.)

Seznam literatury (k výzkumu):

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 1993, 372 s. ISBN 978-80-246-1966-8.

FILIPIOVÁ, Daniela. *Projektujeme bez bariér*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2002, 101 s. ISBN 8086552187.

HÁJKOVÁ, Vanda a Iva STRNADOVÁ. *Inkluzivní vzdělávání: [teorie a praxe]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 217 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3070-7.

HOFBAUER, Břetislav. *Kapitoly z pedagogiky volného času: soubor pojednání o volném čase a jeho výchovném zhodnocování*. Vyd. 1. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, 2010, 164 s. ISBN 978-80-7394-240-3.

JANEČKA, Zbyněk. *Vybrané kapitoly ze sportu osob se zdravotním postižením*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 113 s. ISBN 978-80-244-3107-9.

JEŠINA, Ondřej a Zdeněk HAMŘÍK. *Podpora aplikovaných pohybových aktivit v kontextu volného času*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011, 150 s. ISBN 978-80-244-2946-5.

KLUMPNEROVÁ, L. *Prevence*. Praha: Občanské sdružení, Život bez závislostí, 2011. 18 s.

KUDLÁČEK, Miroslav. *Svět dětské mozkové obrny: nahlížení vlastního postižení v průběhu socializace*. Praha: Portál, 2012, 186 s., [8] s. obr. příl. ISBN 9788026201786.

NOVOSAD, Libor. *Tělesné postižení jako fenomén i životní realita: diskurzivní pohledy na tělo, tělesnost, pohyb, člověka a tělesné postižení*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 166 s. ISBN 978-80-7367-873-9.

OPATŘILOVÁ, Dagmar a Marie VÍTKOVÁ. *Speciálně pedagogická podpora dětí a mládeže se speciálními vzdělávacími potřebami mimo školu: Special educational support to children and youth with special educational needs outside school*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2011, 258 s. ISBN 978-80-210-5693-0.

Pohybové aktivity a sport osob se zdravotním postižením: adresář kontaktů. 1. vyd. Editor Petra Kurková. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, 121 s. ISBN 80-244-1263-2.

VÍTKOVÁ, Marie. *Somatopedické aspekty*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2006, 302 s. ISBN 80-7315-134-0.

Komentář: Téma je zajímavé, zpracovala jste ho pěkně a je zřejmé, že jste systematická a s výzkumem si umíte dobře poradit. Ale úplně se mi nezdá ta vaše metoda – sběr dat pomocí emailu, myslím, že by bylo lepší proniknout do přemýšlení ředitelů zařízení o inkluzi

hlouběji, skrze osobní nebo telefonický rozhovor a také návštěvu samotného zařízení – s tím ale počítáte, jak je zřejmé, v dalších fázích výzkumu. Váš výzkum by nemusel skončit u popisu konkrétního fungování zařízení, ale zjišťovat, co se za postojí vedení takových zařízení k inkluzi skrývá. Není také jasné, proč se omezovat na osoby s tělesným postižením, inkluze do volnočasových aktivit se stejně tak může týkat například dětí s autismem či smyslovým postižením.